

ANALIZA CONCEPTULUI DE INTEGRITATE JUDICIARĂ ȘI LOCUL ACESTUIA ÎN SISTEMUL DE JUSTIȚIE

Victoria SANDUȚA

Judecător,

doctorand, Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”

email: v.sanduta@yahoo.com

Integritatea este un concept consistent al unor acțiuni, valori, metode, măsuri, principii, așteptări și morala. Integritatea este o alegere personală, un angajament intransigent și consecvent previzibil pentru a onora valori și principii morale, etice, spirituale și artistice. Conceptul de integritate implică o plenitudine, un corpus cuprinzător de convingeri, adesea menționată ca fiind o viziune sănătoasă asupra lumii. Acest concept de integritate subliniază onestitatea și autenticitatea, cere ca actul săvârșit în orice moment să fie în conformitate cu viziunea individului asupra lumii. Cu certitudine, integritatea ocupă rolul principal în identificarea unui judecător. Cu certitudine, integritatea este definitorie pentru candidatul la funcția de judecător, lipsa acesteia constituind un criteriu de descalificare totală. Iată de ce, este important a defini conținutul conceptului de integritate și a extrage din acesta modalitățile de testare a integrității, astfel încât depistarea lipsei de integritate a persoanei să devină un criteriu esențial în cadrul procedurilor de recrutare, promovare și revocare a judecătorilor. Integritatea nu trebuie demonstrată, ea pur și simplu există. Omul poate fi integru chiar și atunci când nimeni nu-l privește pentru că locul ei se afla în adâncul caracterului său, nefiind condiționată de elemente ori situații externe. Pentru a constata dacă o persoană este integră din punct de vedere etic este suficient să observăm și să analizăm acțiunile, credințele, metodele, măsurile și principiile sale. Toate derivă dintr-un singur nucleu de valori și acela este caracterul ei.

Cuvinte-cheie: justiție, integritate, morală, lege, virtute, judecător, concept, putere judiciară, statut, încredere publică, test, verificare.

THE ANALYSIS OF THE JUDICIAL INTEGRITY CONCEPT AND ITS ROLE IN THE JUDICIARY

Integrity is a consistent concept of actions, values, methods, measures, principles, expectations and morals. Integrity is a personal choice, an uncompromising and consistently predictable commitment to honor moral, ethical, spiritual and artistic values and principles. The concept of integrity implies a plenitude, a comprehensive body of beliefs, often referred to as a healthy vision of the world. This concept of integrity emphasizes honesty and authenticity, requires that the act committed at any time be in accordance with the individual's vision of the world. With certainty, integrity plays the main role in identifying a judge. With certainty, integrity is defining for the candidate for the position of judge, its lack constituting a criterion of total disqualification. This is why, it is important to define the content of the concept of integrity and to extract from it the ways to test the integrity, so that the detection of the lack of integrity of the person becomes an essential criterion in the procedures of recruitment, promotion and dismissal of judges. Integrity does not have to be demonstrated, it simply exists. A human can be honest even when no one looks at him because the integrity was deep in his character, not being conditioned by external elements or situations. To ascertain whether a person is ethically honest is sufficient to observe and analyze his actions, beliefs, methods, measures and principles. They all derive from a single core of values and that is its character.

Keywords: justice, integrity, morality, law, virtue, judge, concept, judiciary, status, public trust, test, verification.

L'ANALYSE DE LA NOTION DE L'INTEGRITÉ JUDICIAIRE ET LE ROLE DE L'INTEGRITÉ JUDICIAIRE DANS LE SYSTÈME DE JUSTICE

L'intégrité est un concept cohérent d'actions, de valeurs, de méthodes, de mesures, de principes, d'attentes et de valeurs morales. L'intégrité est un choix personnel, un engagement sans compromis et toujours prévisible à honorer les valeurs et les principes moraux, éthiques, spirituels et artistiques. Le concept d'intégrité implique une plénitude, un ensemble complet de croyances, souvent appelé vision du monde saine. Cette notion d'intégrité met l'accent sur l'honnêteté et l'authenticité et exige que l'acte commis à tout moment soit conforme à la vision de l'individu: lumii. Cu certitudine, integritate ocupa rolul principal în identificarea unui judecator. Certes, integritatea este determinantă pentru candidatul la postul de judecator, son absence étant un critère de déchéance totale. C'est pourquoi il est important de définir la notion d'intégrité, et d'en extraire les méthodes de test de l'intégrité de l', de sorte que la détection de l'absence de l'intégrité de la personne est un critère clé dans le cadre des procédures de recrutement, de promotion et de révocation des juges. L'intégrité ne doit pas être démontrée, elle existe tout simplement. L'homme peut être droit même quand personne ne le regarde parce que sa place se trouve dans les profondeurs de son caractère, non conditionné par des éléments ou des situations externes. Pour savoir si une personne fait partie intégrante de l'éthique, il suffit d'observer et d'analyser ses actions, ses croyances, ses méthodes, ses mesures et ses principes. Tout vient d'un seul noyau de valeurs et c'est son caractère.

Mots-clés: justice, intégrité, morale, droit, vertu, juge, concept, pouvoir judiciaire, statut, confiance du public, test, vérification.

АНАЛИЗ ПОНЯТИЯ СУДЕБНОЙ НЕПОДКУПНОСТИ И РОЛИ СУДЕБНОЙ НЕПОДКУПНОСТИ В СИСТЕМЕ ПРАВОСУДИЯ

Целостность - это последовательная концепция действий, ценностей, методов, мер, принципов, ожиданий и морали. Целостность - это личный выбор, непринужденная и последовательная приверженность предсказуемому чтению ценностей и моральных, этических, духовных и художественных принципов. Концепция целостности включает в себя полноту, всеобъемлющий корпус убеждений, часто называемый здоровым мировоззрением. Эта концепция целостности подчеркивает честность и подлинность, требует, чтобы совершенный акт в любое время соответствовал видению индивида на мир. С уверенностью целостность занимает главную роль в определении судьбы. С уверенностью, целостность является определяющей для кандидата на должность судьи, ее отсутствие является критерием полной дисквалификации. Вот почему важно определить содержание концепции целостности и извлечь из нее способы проверки целостности, чтобы выявление отсутствия неподкупности человека стало важным критерием в рамках процедур по набору, продвижению и отзыву судей. Целостность не должна быть доказана, она просто существует. Человек может быть честным, даже когда никто не смотрит на него, потому что его место находится в глубине его характера, не будучи обусловленным элементами или внешними ситуациями. Чтобы выяснить, является ли человек этически целостным, достаточно наблюдать и анализировать его действия, убеждения, методы, меры и принципы. Все это происходит от одного ядра значений, и это ее характер.

Ключевые слова: правосудие, честность, мораль, закон, добродетель, судья, концепция, судебная власть, статус, общественное доверие, тест, проверка

1. Analiza conceptului de integritate judiciară în diferite perioade istorice

Integrată marilor comportamente umane și deopotrivă marilor valori, dreptatea și justiția este mereu actuală. Dar ce legătură are dreptatea, ca valoare

cu integritatea? Și ce este, propriu-zis, Integritatea? Este aceasta o valoare, un principiu, o calitate? Este aceasta înăscută sau dobândită? Ce a apărut mai întâi, Legea sau Morala? Dar și mai important, de ce a apărut discuția despre integritate în societatea

actuală? Este aceasta atât de importantă? Care este legătura dintre lege, morală, integritate și justiție? Și care este locul integrității în justiție?

Justiția este teoria legală sau filosofică prin care se administrează corectitudinea. Conceptul de justiție se bazează pe numeroase domenii și multe puncte de vedere și perspective diferite, inclusiv conceptele de corectitudine morală bazate pe etică, raționalitate, lege, religie, echitate și corectitudine. Adesea, dezbaterea generală a justiției este împărțită în domeniul justiției sociale, așa cum se găsește în filosofie, dreptatea procedurală și în teologie și religie, la fel cum este în studiul și aplicarea legii [1].

Ca și în majoritatea disciplinelor bazate pe filozofie, conceptul de justiție diferă în fiecare cultură. Teoriile timpurii ale justiției au fost expuse de filosofi greci vechi Platon în lucrarea sa Republica și Aristotel în Etica Nicomahică. De-a lungul istoriei au fost stabilite diferite teorii. Susținătorii teoriei divine spun că dreptatea pleacă de la Dumnezeu. În secolul al XVII-lea, teoreticienii precum John Locke au susținut drepturile naturale ca derivate ale justiției. Gânditorii în tradiția contractului social afirmă că justiția este derivată din acordul reciproc al tuturor celor interesați. În secolul al XIX-lea, gânditorii utilitari, inclusiv John Stuart Mill, au declarat că justiția este ceea ce are cele mai bune consecințe [5].

Încă din cele mai vechi timpuri, judecătorii s-au bucurat de un statut unic în comunitate. Prezumția fundamentală este că judecătorii, în calitate de colectiv, și fiecare judecător individual, sunt independenți în procedurile judecătorești și în deciziile lor și că puterea judecătorească, în general, este o ramură autonomă, decentă și corectă în conduita sa și are capacitatea și abilități de interpretare și aplicare a legii în mod corespunzător. Desigur, judecătorul își are validarea în încrederea publică, în beneficiul societății în general. El acționează ca un mandatar, care nu are nimic din toate, și tot ceea ce face, el face ca agent

al publicului. O precondiție a capacității judecătorului de a acționa în calitate de judecător este încrederea comunității în sistemul judiciar, recunoașterea autorității sale exclusive de a judeca și acceptarea hotărârii judecătorești. Acest statut al puterii judiciare și al reprezentanților săi, judecătorii - un statut de autonomie, independență și care beneficiază de încrederea publică - necesită, aproape în mod inerent, ca judecătorii să respecte standarde etice înalte. Rezultă că este necesar să se creeze reguli unice de conduită care să oblige judecătorul, individual în comportamentul său, în sala de judecată și în afara ei, să păstreze statutul special al judecătorului și al puterii judiciare în ansamblul său. Astfel a fost indicat și în Biblie, atunci când Ietro l-a sfătuit pe Moise cu privire la modul de alegere a judecătorilor: „Alege-ți din tot poporul oameni capabili între toți oamenii, oameni drepecți și cu frica lui Dumnezeu, oameni de adevăr, care nu sunt lacomi... aceștia să judece poporul în toată vremea, pricinile grele să le aducă la tine, iar pe cele mici să le judece ei toate. Ușurează-ți povara și ei să o poarte împreună cu tine” [10].

Cicero, în lucrarea sa „Despre Stat” spunea că „Justiția este stăpâna tuturor virtuților” [2]. Cum gândea Aristotel, virtuțile sunt forme de abilități sau obiceiuri. Teoriile etice din antichitate acordă o importanță specială virtuților. Termenii grecești pentru etică, (ethos, eticos), înseamnă locuințe, maniere, abilități sau obiceiuri. Și cum au fost de acord, Platon, Aristotel și stoicii, o viață rațională bazată pe realizarea și practicarea virtuților reprezintă calea de formare a caracterului bun. Filosofi antici au gândit diferite ierarhizări ale principalelor concepte etice de înțelepciune, curaj, cumpătare sau justiție.

Aristotel considera justiția ca fiind cea mai importantă virtute deoarece ea generează relațiile dintre individ și societate, în timp ce înțelepciunea, curajul și cumpătarea determină relația individului cu sine însuși. El considera de asemenea că Statul era o instituție naturală, o consecință a vieții în comun. El

credea că Statul avea rolul de a forma preferințele și caracterele cetățenilor. În timp ce educația politică avea un rol esențial în evoluția individului și în realizarea idealului unei vieți perfecte, educația morală era aceea care îi obliga pe cetățeni la acțiuni virtuoaase. Filozofii antici credeau că virtuțile nu erau atinse prin studiu. Ele erau cultivate de părinți în familii, de profesori în școli și de politicieni în societate. Interacționând cu alții, indivizii deveneau corecți sau incorecți și acțiunile lor în condiții de pericol dădeau naștere sentimentelor de frică, încredere, curaj sau lașitate [7].

În antichitate Legea era fundamentată pe rațiune, ca reflex al principiului Binelui și finalitatea ei era Virtutea. Platon a fost primul filozof care afirma că legile trebuie controlate din punct de vedere al conformității lor cu morala. Aristotel spunea că Legea este o simplă convenție, nefiind decât o garanție a drepturilor individuale, fără nici o înrăurire asupra moralității și justiției. Cicero, însă, a fost primul om de drept care a considerat că justiția, fiind o etică socială, presupune dragostea oamenilor față de ceilalți [3].

Din perspectiva kantiană însă, spre deosebire de filosofia antică, primează acțiunea, nu cunoașterea morală. Dreptul derivă din moralitate, deoarece o acțiune morală are ca mobil ideea de datorie pe care o prescrie legea. Kant face distincția între drepturi înnăscute și drepturi dobândite. Primele sunt drepturi naturale, interne, ce țin de morală, în timp ce dreptul exterior va fi întotdeauna un drept dobândit, spunând că dreptul este „știința care limitează libertățile, pentru a le pune de acord”, dreptul și morala având o origine rațională comună.

Morala kantiană dezvoltă notele specifice ale unei gândiri deontologice, fără să facă abstracție de implicările interioare care fac posibilă fericirea. Prin conceptul central de datorie, Kant caracterizează acțiunea împlinită în mod necesar din respect pentru legea care nu este determinată de o instanță supe-

rioară. Scopul principal al dreptului este realizarea justiției, un precept în sine moral. Antiteza dintre drept și morală este numai aparentă, adevărata relație dintre acestea fiind una de la parte la întreg. Nu din legi trebuie dedus Dreptul, ci legile trebuie extrase din ceea ce este Drept.

Etica modernă a început cu filosofii Immanuel Kant și George Friederich Hegel. Hegel consideră morala un factor de bază în fondarea Statului, în timp ce Kant a stabilit conținutul moralei ca principiu practic întruchipat în „imperativul categoric”. Etica lui Kant este etică normativă izvorâtă din modul în care el o definește ca și critică a rațiunii practice. „Acționează ca și cum maximul acțiunii tale ar deveni prin voința ta o lege universală a naturii” și „Acționează astfel încât să tratezi umanitatea indiferent dacă din persoana proprie ori în persoana altuia, întotdeauna ca un sfârșit și niciodată numai ca mijloc” sunt cele două modalități în care el a formulat imperativul său categoric. Teoria lui Kant este un exemplu de etică deontologică sau etică bazată pe datorie: Ea judecă morala examinând natura acțiunilor și voința agenților, mai degrabă decât scopurile atinse. Cu alte cuvinte, „dacă maximul regulilor care guvernează acțiunile noastre nu este capabil să fie universalizat, atunci el este inacceptabil”. La fel, „A doua versiune a imperativului categoric de mai sus, subliniază respectul pentru persoane. Persoanele, spre deosebire de lucruri, nu ar trebui niciodată să fie numai folosite. Valoarea lor nu este niciodată numai instrumentală; ele sunt scopuri în sine”. Corectitudinea este principala virtute a instituțiilor sociale în etica deontologică care argumentează că ceea ce este corect moral este o prioritate față de ceea ce este bun. Kant crede că legea morală este datoria individuală, pentru că ea este înzestrată cu „voința bună” care este motorul moralei [4].

În epoca contemporană, integritatea judiciară a devenit un imperativ al secolului XXI, integritatea fiind sinonim cu corectitudinea, onestitatea, cinstea

și chiar legitimitatea unui judecător. În societățile actuale, integritatea judiciară este disputată între valoarea umană, datoria morală și obligația deontologică. Dorind să caracterizăm relația dintre datoria morală, autoritate și deontologie trebuie să clarificăm semnificația acestor concepte. Scrierile despre etică dau definiții diferite termenului de „datorie morală”. Kant consideră că datoria morală este reprezentată de Legea Morală, adică toate normele morale pe care trebuie să le respecte cineva, în timp ce J. Rawls crede că datoria morală este expresia forței morale care influențează comportamentul unui individ. El consideră că datoria morală asigură prioritate „la ceea ce este bun pentru el însuși”. Același autor evidențiază principalele reguli ale conduitei etice afirmând că „dreptatea (justice) este prima virtute a instituțiilor sociale” sau „ceea ce este corect moral este prioritar față de ceea ce este bun” [6].

Teoriile deontologice proclamă prioritatea eului față de scopurile pe care ele le promovează. Dar acest raport presupune demnitatea individului, indiferent de rolul pe care acesta îl îndeplinește. Cele mai cunoscute forme de deontologie afirmă că unele alegeri nu pot fi justificate prin efectele lor, că indiferent cât de bune moral sunt consecințele lor, unele alegeri sunt interzise moral. Pentru deontologie, ceea ce face ca o alegere să fie bună este conformitatea sa cu o normă morală. Aceste norme trebuie să fie pur și simplu respectate de fiecare agent moral. În acest sens, ceea ce este corect (right) trebuie să aibă prioritate față de ceea ce este bun (good). Dacă un act nu este în acord cu ceea ce este corect (right), nu poate să fie întreprins, indiferent cât de mult bine ar putea produce (inclusiv un bine constând în acte în concordanță cu ceea ce este corect - right).

Conceptul de „autoritate” poate de asemenea să fie definit diferit, depinzând de domeniul științific căruia îi aparține autorul. Literatura sociologică definește termenul ca „relația în care o persoană sau un grup care acceptă ca fiind legitime deciziile și

acțiunile sale, ghidate de o instanță superioară”. În schimb, „puterea” este dreptul de a impune decizii personale ca garantate de liderii ierarhic superiori ai organizației. De aceea, puterea implică organizare, conducere, coordonare, control, evaluare, ținând ierarhia socială. Autoritatea și puterea nu se suprapun în toate situațiile, deoarece autoritatea este rezultatul unei investiții cu responsabilități și încredere, în timp ce puterea este numai dreptul de a dispune de o persoană sau de un grup.

Un aspect important este legitimitatea autorității. Dacă încrederea celor care recunosc o autoritate este înșelată, legitimitatea devine nulă. Dacă autoritatea socială este imoral orientată spre interesul unui individ, neglijând investitura de încredere, autoritatea își pierde componenta morală, înclinând spre autoritarism, tiranie și dictatură. Un alt aspect important al raportului între autoritate și deontologie se manifestă când purtătorul de autoritate nu este capabil să-și îndeplinească responsabilitățile. În acest caz, materializat prin incompetența purtătorului de autoritate, jurisdicția devine un act moral. Când vorbim despre tipurile de autoritate (politică, judiciară, economică, legală sau profesională) aceasta este legitimă numai în măsura moralității ei. Astfel, autoritatea morală țintește comportamentul moral exemplar, aducând în câmpul profesional principiul integrității judiciare potrivit căruia conduita, moralitatea și cultura judecătorului în cadrul instanței de judecată, dar și în afara acesteia, vor fi de așa natură încât acestea să nu afecteze încrederea publicului în capacitatea acestuia de a judeca „drept și fără părtinire”.

2. Locul conceptului de integritate judiciară în sistemul de justiție

Morala este acel set de norme de conduită prevăzut cu un astfel de mecanism încât încălcarea acestora atrage dezaprobarea individului, a grupului sau a unei întregi comunități față de cel care încalcă acea normă. Integritatea este un concept care vorbește despre acțiuni consecvente, conform valorilor, me-

todelor și elementelor de măsură, precum și de raportare la principii și așteptări care pot fi verificate prin rezultate. În etică – integritatea este considerată ca onestitate și corectitudine, și este evaluată prin acuratețea acțiunilor cuiva [9].

Așadar, integritatea este opusul unor metehne cum ar fi: inconsecvența, ipocrizia sau falsitatea. Integritatea exprimă virtuțile, trăirile și aplicarea convingerilor, fără discrepanțe între afirmații și exemplul trăirii personale.

Originea cuvântului „integritate” derivă din adjectivul latin „integer” (întreg, complet), și în acest context se referă la totalitatea calităților unui individ, exprimate prin onestitate și consecvență de caracter sau altfel spus, la moralitatea/valoarea morală a individului. Când cineva face aluzie la lipsa de integritate a altei persoane, acea persoană se erijează într-un judecător care consideră că deține aceste calități pe care le implică „integritatea”, și ca atare, judecata lui/ei este un act în conformitate cu propriile convingeri și cu valorile pe care pretinde că le posedă și le practică în acel moment [8].

Situat între două lumi – lumea naturală și lumea morală, omul conștientizează că natura nu are nici respect, nici pasiune față de rațiune. Existența fenomenelor naturii dovedește că omul este supus determinismului natural (legilor naturii care sunt date), iar în relația cu semenii el nu poate evita impasul etic în care se află: dilema asupra surselor binelui și răului. Moralitatea actelor umane definește omul ca ființă liberă, trăind într-o lume în care are idealuri de atins. Deși din antichitate se considera că justiția este de origine divină și judecătorii sunt „trimișii/aleșii” lui Dumnezeu pe pământ, judecătorul este totuși un om și urmează să analizăm moralitatea judecătorului prin prisma moralității umane, sau altfel spus prin prisma acțiunilor caracteristice oamenilor.

Valoarea morală a acțiunilor umane este problema asupra căreia se pronunță și religia. Aceasta îl pune pe om în relație cu divinitatea pentru a-și

asuma responsabilitatea propriilor decizii. Credința în Dumnezeu este fundamentul moralei creștine. Aspirația spre moralitate a creștinismului comportă două direcții distincte, dar complementare: pe de o parte, a fi moral înseamnă a dovedi iubirea față de Dumnezeu; pe de altă parte, a fi moral presupune și iubirea semenilor. Dumnezeu nu este doar un principiu explicativ, necesar deopotrivă filosofilor și teologilor pentru înțelegerea lumii, ordinii și a cunoașterii ei, ci este și ființa activă ce se manifestă în viața oamenilor, ca povățuitor și îndrumător, dar și ca judecător al faptelor lor. Omul se află în relație directă cu Dumnezeu ca persoană – legătură pe care o descoperă prin conștientizarea acelor norme morale esențiale (legi divine), care susțin formulările: bine și rău, dreptate și nedreptate, adevăr și minciună etc. Prin relația directă om - Dumnezeu, creștinismul rezolvă contradicțiile inevitabile dintre omnipotența divină și libertatea umană. Altfel spus, dacă omului nu i s-ar recunoaște libertatea, el nu ar putea fi făcut responsabil de actele sale. Ca ființă rațională însă, omul înțelege că există o relație între raționalitatea și libertatea sa, aceasta trebuie mijlocită de moralitate. Constatarea este argumentată diferit de filosofie și teologie [11].

Creștinismul admite că atributele divinității – omnisciența, omnipotența – ar fi contradictorii dacă omului nu i s-ar recunoaște libertatea de a fi moral. Nu ne putem imagina că Dumnezeu este atotștiutor fără a fi și atotbun. Prin urmare, garanția bunătații aparține lui Dumnezeu. Problema binelui și răului este proprie omului, care o recunoaște reflectând asupra raportului dintre dorințele sale și starea de fapt. Din capul locului trebuie spus că problematizarea acestei relații poate fi pusă numai dacă persoana umană are un scop către care tinde și față de care evoluează itinerarul ei existențial. Din punct de vedere subiectiv, factorii care ajută la împlinirea scopului se numesc *bine*, iar cei care îl împiedică se numesc *rău*. Când însă vorbim despre Dumnezeu, relația bi-

ne-rău, se pune altfel decât în cazul omului. Dacă îl concepem ca fiind Ființă Supremă, atunci Dumnezeu nu poate fi supus nici unei categorii morale, umane, așa cum procedează omul când își valorifică acțiunile sale sau ale semenilor. Aceasta pentru că Dumnezeu, fiind atotbun, nu devine mai bun. Omul, în schimb, are acest dar. În ce sens este Dumnezeu atotbun? Așa cum artistul este cel care conferă operei sale o semnificație, tot astfel Creatorul este cel care dă sens Creației. Astfel, Binele reprezintă împlinirea conform cu rațiunea de a fi. Răul însă este eșecul vocației de a fi a omului, și, ca atare, practicarea lui ignoră bunătatea divină.

Având libertatea de decizie, omul optează pentru un scop sau altul, alegere ce poate să coincidă sau nu cu aceste valori morale. Neglijarea distincției dintre binele și răul, văzute subiectiv, și binele și răul, înțelese obiectiv, poate duce la confuzii grave în plan moral. Platon și Aristotel au prefigurată accepția creștină, indicând starea contemplativă (activitatea rațională) ca fiind sursă a binelui. De asemenea, practicantii filozofiei stoice (Epictet, Seneca, M. Aurelius) preveneau asupra confuziei libertății reale cu cea aparentă: omul are libertatea într-un anumit grad, dar pentru a nu provoca și trăi răul el trebuie să respecte un principiu: acela de a nu perturba *armonia universală*, ordine în care subzistă bunătatea divină; pe aceasta omul, însă, o poate ignora și încălca, făcând rău semenilor, naturii etc. Omul este bun sau nu, altfel spus este integru sau nu, moral sau imoral, în raport cu normele morale prin respectarea cărora se afirmă ca ființă responsabilă. Trebuie să admitem că, în timp ce legile naturii îl supun pe om necondiționat, legile morale (legile divine) îi dau acestuia libertatea: dreptul să aleagă dacă se supune sau nu acestora. Și cum Dumnezeu este atotbun, atunci desigur că normele divine reprezintă esența moralității. Indiferent dacă omul este creștin, iudeu sau musulman, el este „agentul conștient în serviciul idealului divin” [11].

Imm. Kant, filosoful care întemeiază morala pe scopuri, afirmă că omul are capacitatea să se autocunoască moral și să se autoanalizeze critic. Ca ființă rațională, omul poate să distingă ceea ce aparține fondului său original de ceea ce aparține situației pe care el a creat-o. Recunoscându-se ca ființă morală, omul va ști cum să devină mai bun.

W. James apreciază categoria morală a binelui ca expresie a credinței fiecăruia în propriul său bine. În acest sens: o idee se dovedește a fi adevărată în măsura în care, prin verificarea ei, s-a constatat că este utilă (argumentul, ca trăsătură distinctivă a gândirii, este de a admite că ceea ce este profitabil, devine adevărat și, în consecință, bun). *Binele*, prin urmare, este acea „idee adevărată, grație căreia devenim mai buni”.

Apreciind ca fiind eronată teza pragmatismului, Nietzsche constată că în fiecare om există o parte rea, a lumii sale interioare, pe care, în mândria sa intelectuală, omul și-ar dori cel mai puțin să o conștientizeze, pentru că ea confundă binele subiectiv cu binele în genere. Identificând *binele* (în genere) cu *utilitatea*, pragmatismul transformă acest scop utilitar în suportul valorilor morale și ignoră ceea ce înseamnă binele sau răul ca atare. Omul poate fi cu adevărat bun dacă înțelege ce este „patosul distanței” (bine-rău), acel simțământ general și fundamental, durabil și dominant” al celor care sunt ei înșiși creatori ai valorilor. „Patosul distanței” este capacitatea de a face distincție între ”ceea ce este binele” și ”ceea ce îmi este bine.” Dacă sursa valorilor morale se află în om, atunci Dumnezeu se justifică numai pentru a simboliza o moralitate mai presus de om.

Jean-Paul Sartre, reprezentant al existențialismului ateist, consideră că omul este „ceea ce face el însuși din ceea ce a făcut istoria din el”. Așadar, nu Dumnezeu, care nici nu există (de aici, ateismul sartrian), este cauza răului. Demonstrația lui J.P.Sartre se sprijină pe teza că „nu există natură umană, fiindcă nu există un Dumnezeu care să o conceapă”. Dim-

potrivă, omul este așa cum se construiește el însuși. Răul sau binele sunt, desigur valori apreciative ale comportamentului uman. Dar acestea nu exprimă nimic altceva decât alegerile fiecăruia. De pildă, „cele mai atroce situații de război sau cele mai groaznice torturi” nu pot fi calificate ca „situații inumane”. Inumanul este tot o situație umană. „Condamnat la libertate”, prin actele sale, omul angajează întreaga umanitate. De aceea, nu ne putem dezice de ele pentru a le transfera responsabilitatea lor semenilor sau lui Dumnezeu.

Raportul în care omul se află cu Dumnezeu este opțiunea fiecăruia. Dacă acceptăm că Dumnezeu nu există, atunci, în spiritul lui Dostoievski, vom spune că totul este permis. Totodată, negându-i existența, omul însuși se va concepe ca fiind propria sa creație, caz în care *transcendenței* i-ar lua locul *atoprezența omului* și am putea crede că el însuși este supraomul (Nietzsche). Așadar, temeiul normelor morale și al moralității faptelor umane rămâne una dintre cele mai importante probleme teologice și filosofice depotrivă, și, totodată, suportul valoric al comportamentului uman.

Pentru evaluarea corectă a integrității unei persoane, a unui sistem sau a unei organizații, este necesar un sistem de valori și principii, cu o exprimare simplă, dar și corectă în același timp. Lipsa unui sistem de valori și principii poate devia în afirmații abstracte care, foarte ușor pot fi interpretate greșit de către oricine. Sistemul de valori și principii generate de mințile umane, este validat numai în timp, și are un proces de ajustare și revizuire determinat de rezultatele obținute. Această afirmație nu anulează nicidecum nevoia unui sistem de principii și valori, deoarece, lipsa unui astfel de aranjament promovează invariabil inconsecvența și confuzia.

Cu certitudine, integritatea ocupă rolul principal

în identificarea unui judecător. Cu certitudine, integritatea este definitorie pentru candidatul la funcția de judecător, lipsa acesteia constituind un criteriu de descalificare totală. Iată de ce, este important a defini conținutul conceptului de integritate și a extrage din acesta modalitățile de testare a integrității, astfel încât depistarea lipsei de integritate a persoanei să devină un criteriu esențial în cadrul procedurilor de recrutare, promovare și revocare a judecătorilor.

Referințe bibliografice:

1. BALTAG, D. Idealul social de justiție. Edificarea statului de drept. În: *Materialele conferinței științifico-practice*. 26-27 septembrie 2003. Chișinău: Bons Office, 2003.
2. Cicero. Despre stat. București: Ed. Științifică, 1983.
3. DOBRINESCU, I. Dreptatea și valorile culturii. București: Editura Academiei Române, 1992.
4. GEORGIO del Vecchio. Lecții de filosofie juridică. București: Europa Nova.
5. POPA, N. ș.a. Filosofia dreptului. Marile curente. Ediția 2. București: C.H.Beck, 2007.
6. EVELYN, Keyes. Two conceptions of judicial integrity: Traditional and Perfectionist Approaches to Issues of Morality and Social Justice, *Notre Dame Journal of Law, Ethics & Public Policy*, 2008.
7. LAWRENCE, B.Solum. The virtues and vices of a judge: an Aristotelian guide to judicial selection, *Georgetown University Law Center*, 1988.
8. JONATHAN, Soeharno, Is judicial integrity a norm?, *Utrecht Law Review*, vol.3, iss.1, 2007.
9. CIOARĂ, Ilie. Redresarea morală și spirituală a omenirii, Ed.Metropol, București 1989.
10. Biblia, Vechiul Testament, Exod 17:18.
11. ROȘCA, Ioan N., STEPANESCU, Ion, CODRUȚA, Sorina Missbach, BOBĂNĂ, Gheorghe, SAHARNEANU, Eudochia, CULIC, Nicolae, JUC, Victor. *Filozofie*. Ed. Prut Internațional. Chișinău, 2001.